

Lausunto

12.08.2022

VN/1364/2022

Asia: VN/1364/2022

Lausuntopyyntö hallituksen esityksestä laiksi valtion tutkimus- ja kehittämistoiminnan rahoituksesta vuosina 2024-2030

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Lausuntopyyntö VN/1364/2022

12.8.2022

Valtiovarainministeriö on pyytänyt Etlalta lausuntoa hallituksen esityksestä laiksi valtion tutkimus- ja kehittämistoiminnan rahoituksesta vuosina 2024-2030. Lausumme kunnioittavasti seuraavaa.

Lain tavoitteena on kasvattaa valtion tutkimus- ja kehittämisrahoitusta siten, että 4 prosentin t&k-tavoite toteutuisi vuoteen 2030 mennessä. Käytännössä tämä tarkoittaa sitoutumista valtion t&k-rahoituksen lisäämiseen asteittain 1,2 prosenttiin bruttokansantuotteesta. Yritykset vastaisivat siis kahdesta kolmasosasta t&k-panostusten lisäyksestä.

Etlä pitää lakiesitystä lisätä systemaattisesti valtion t&k-rahoitusta kannatettavana. Yrityssektorin tutkimus- ja kehitystoiminnan tukeminen julkisin varoin on yksi innovaatiopolitiikan tärkeimmistä välineistä, joilla valtio voi edistää tuottavuuskasvua ja lisätä pitkän aikavälin hyvinvointia. OECD-maiden joukossa Suomi on häntäpäin maita yritys sektorin t&k-toiminnan julkisen bruttokansantuotteeseen suhteutetun rahoituksen osalta.

Outoa kuitenkin on, että t&k-panostusten lisäykseen lasketaan mukaan pelkästään menot ja menovaltuudet. Tutkimuskirjallisuus osoittaa, että verokannusteiden käyttö on myös tehokasta innovaatiopolitiikkaa. Verokannusteiden käyttöönottoa ollaankin valmistelemassa. Miksi verovälinettä ei lasketa mukaan 4 prosentin t&k-tavoitteeseen? Se ei lisää valtion menoja, mutta ilman dynaamisten vaikutusten huomioon ottamista, vähentää valtion tuloja ja kasvattaa alijäämää. Meno valtuuksien vaikutuksiinkaan ei lasketa mukaan dynaamisia vaikutuksia, mutta suorat budjettivaikutukset lasketaan. Samoin pitäisi tehdä verokannusteille.

Lakiesityksen tavoite lisätä TKI-toimintaympäristön ennakoivuutta ja kannustavuutta on oikeansuuntainen. Erityisesti pk-yrityksille t&k-rahoituksen ennakoitavuudella on suuri merkitys tutkimus- ja kehitysprojektien suunnittelussa ja toimeenpanossa. Valtuuksien ja määrärahojen vuosikorotuksen sitominen yksityisen sektorin t&k-toiminnan menojen lisäykseen niin, että määrärahoja voidaan vähentää yksityisten t&k-menojen jäädessä alle kahteen kolmasosaan t&k-menoista sen sijaan heikentää kannustinvaikutuksia ja ennakoitavuutta.

Yritysten reaktio julkisten t&k-panosten lisäykseen riippuu niiden kohdentamisesta. On perusteltua kohdentaa julkista t&k-rahoitusta myös perustutkimukseen, jota koskevat merkittävät markkinapuutteet ja potentiaalisesti suuret ulkoisvaikutukset. Perustutkimuksen luonteeseen kuuluu hankkeiden pitkäkestoisuus ja hyötyjen materialisoitumisen pitkä aikajänne. Yliopistoissa tehtävä perustutkimus (esim. humanistisen alan tutkimus) ei kuitenkaan suoraan kasvata yritysten odotettuja tuottoja ainakaan lyhyellä aikavälillä eikä lisää yritysten innovaatiokannustimia. Siksi velvoite yritysten oman panoksen lisäyksestä pitäisi sijoittaa vain siihen osaan julkisia panostuksia, joilla on relevanssia yritysten omille t&k-projekteille.

Lain täytäntöönpanossa t&k-rahoituksen tehokas kohdentaminen onkin nostettava keskiöön, ja toimenpiteenä on pidettävä tarvittaessa valtuuksien ja määrärahojen uudelleen kohdentamista (vähentämättä t&k-rahoituksen määrää) tavalla, jolla voidaan edistää aiempaa tehokkaammin yksityisen sektorin t&k-toimintaa. Määrärahojen ja tukien tarkka kohdentaminen ovat tärkeitä, koska t&k-tukien kokonaistaloudelliset vaikutukset riippuvat paitsi tukien määrästä myös siitä, kuinka tehokkaasti ne onnistutaan kohdentamaan. Tämänhetkisen tutkimustiedon valossa suurten yritysten t&k-kannusteina kannattaa käyttää tarkasti kohdennettuja suoria t&k-tukia, ja pysyvä t&k-verotukimalli rakentaa painottuen pk-yrityksiin ja niin, että se luo myös nuorille, tappiollisille yrityksille kannusteita tutkimus- ja kehitysinvestointeihin.

Aki Kangasharju

Toimitusjohtaja

Elinkeinoelämän tutkimuslaitos

Heli Koski

Tutkimusjohtaja

Elinkeinoelämän tutkimuslaitos

Kangasharju Aki
ETLA, Elinkeinoelämän tutkimuslaitos